

BERNA MORAN • Edebiyat Üzerine

BERNA MORAN 23 Ocak 1921'de İstanbul'da doğdu. Ortaöğretimini Darüşşafaka ve Işık Lisesi'nde tamamladıktan sonra 1941'de İstanbul Üniversitesi Edebiyat Fakültesi İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü'ne girdi. 1945'te mezun olarak aynı bölümde asistanlığa başladı. 1950-51 yılları arasında İngiltere'de Cambridge Üniversitesi'nde doçentlik çalışması yaptı. 1956'da doçent, 1964'te profesör oldu. 1981'de emekli oldu. Moran, 1972'de yayımlanan *Edebiyat Kuramları ve Eleştiri* adlı yapıtıyla büyük ilgi gördü ve 1973 Türk Dil Kurumu Bilim Ödülü'nü kazandı. Moran, daha sonra *Birikim*, *Çağdaş Eleştiri* gibi dergilerde yazdığı çeşitli incelemeleri, 1983'te ilk cildi yayımlanan *Türk Romanına Eleştirel Bir Bakış* adlı incelemesine esas aldı. Türk romanının doğuşunu ve o dönemin toplumsal koşullarını Batılılaşma olgusu içinde inceleyen bu kitap, Türk edebiyatı eleştirisi geleneğinin en önemli eserlerinden biri olarak karşılandı. Berna Moran, 1993'te aramızdan ayrıldı.

İletişim Yayınları 1041 • Berna Moran Bütün Eserleri 5

ISBN-13: 978-975-05-0284-2

© 2004 İletişim Yayıncılık A.Ş. / 1. BASIM

1-6. Baskı 2004-2018, İstanbul

7. Baskı 2022, İstanbul

EDITÖR Jale Parla - Bağış Erten

KAPAK TASARIMI Ümit Kıvanç

KAPAK Suat Aysu

UYGULAMA Hüsnü Abbas

DÜZELTİ-DİZİN Miray Ertürk

BASKI Ayhan Matbaası · SERTİFİKA NO. 44871

Mahmutbey Mahallesi, 2622. Sokak, No: 6/31 Bağcılar 34218 İstanbul

Tel: 212.445 32 38 • Faks: 212.445 05 63

CILT Güven Mücellit · SERTİFİKA NO. 45003

Mahmutbey Mahallesi, Devekaldırımı Caddesi, Gelincik Sokak,

Güven İş Merkezi, No: 6, Bağcılar, İstanbul, Tel: 212.445 00 04

İletişim Yayınları · SERTİFİKA NO. 40387

Cumhuriyet Caddesi, No. 36, Daire 3, Seyhan Apartmanı,

Harbiye Mahallesi, Elmadağ, Şişli 34367 İstanbul

Tel: 212.516 22 60-61-62 • Faks: 212.516 12 58

e-mail: iletisim@iletisim.com.tr • web: www.iletisim.com.tr

BERNA MORAN

Edebiyat Üzerine

Makaleler / Röportajlar

YAYINA HAZIRLAYAN

Seval Şahin Gümüş

İÇİNDEKİLER

ÖNSÖZ	7
GİRİŞ	9
Makaleler	15
HOBBS'UN SİYASİ FELSEFESİNDE İSYAN HAKKI	17
SIR THOMAS BROWNE'UN TÜRKLER İLE İLGİLİ OKUMALARI	25
DONNE'UN BEDEN VE RUH SORUNUNA YAKLAŞIMINA İLİŞKİN BAZI NOTLAR	39
IRENE HİKÂYESİ VE DR. JOHNSON'IN KAYNAKLARI	51
JOSEPH TRAPP'IN ABRA-MULE ADLI ESERİNİN KAYNAĞI	57
İNGİLİZ EDEBİYATI'NDA FATİH SULTAN MEHMED HAKKINDA PIYESLER	63
ORHAN VELİ'NİN "YOL TÜRKÜLERİ"NDE TON DEĞİŞİKLİKLERİ	79
SANAT ESERİ VE GÜZELLİK	89
İLK İNGİLİZ GAZETELERİNDE TÜRKİYE HABERLERİ	105
BATI DİLLERİNE ÇEVİRİLEN İLK İKİ TÜRK ŞİİRİ	129
AKŞİT GÖKTÜRK'ÜN "OKUMA UĞRAŞI"	141

Soruşturmalar / Röportajlar	147
SORUŞTURMA: ROMANDA “TİP” OLGUSU VE “TİP”İN İŞLEVİ ÜZERİNE • ZEYNEP KARABEY.....	149
TÜRK ROMANININ 10 KLASİĞİNDEN KİRALIK KONAK.....	159
“BİLİMSEL ELEŞTİRİ GİBİ BİR DEYİŐ, YANLIŐ VE YANILTICIDIR” • MURAT BELGE.....	163
“ROMAN, KESİN KURALLARI REDDEDEN, FARKLI ÖRNEKLERLE DOLU BİR TÜR” • SEYYİT NEZİR.....	171
BERNA MORAN, TÜRK ROMANINA ELEŞTİREL BAKIŞ'I ANLATIYOR • DOĞAN HIZLAN.....	179
“ANADOLU ROMANLARINDA EYLEM ÖĞESİ AĐIR BASAR” • MÜRŐİT BALABANLILAR.....	187
“BEN, TÜRK ROMANI ADAMI DEĞİLİM” • MUSTAFA KOÇ.....	193
Dizin.....	199

ÖNSÖZ

Berna Moran, Türk edebiyatının en önemli eleştirmenlerindenidir. Bu nedenle onun eserlerini bir araya getirmek bu önemli eleştirmenin bilgilerinden faydalanabilmek için bir gerekliliktir. Onun eserlerine girmemiş makalelerinin yer aldığı bu kitabın hazırlanmasındaki temel amaç da budur.

Berna Moran'ın daha önce eserlerinde yer almayan on bir makalesine yer verilen bu kitaptaki makalelerin bir araya getirilmesinde Berna Moran'a Armağan Kitabı'nda (Berna Moran'a Armağan, Türk Edebiyatına Eleştirel Bir Bakış, Haz. Nazan Aksoy-Bülent Aksoy, İletişim Yay., İstanbul, 1997) yer alan ve Nazan Aksoy ile Bülent Aksoy tarafından hazırlanmış olan Berna Moran bibliyografyasından da yararlanılmıştır. Berna Moran'ın İngilizce olarak yayımlanan makaleleri Zeynep Çağla Akyol tarafından Türkçe'ye çevrilmiştir.

Makalelerin kitapta yer alışı sıra göz önünde bulundurulmuştur. Türkçe yazılan makalelerin imlâsı, Türk Dili Kurumu tarafından 2000 yılında yayımlanan İmlâ Kılavuzu esas alınarak güncelleştirilmiştir. Türkçe makalelerdeki İngilizce alıntılar da çevirileri dipnotta verilmiştir.

Eleştirmenin, kitaplarına girmeyen makaleleri dışında bu kitaba, biri Türk romanında tipin işlevi, diğeri Kiralık Konak hakkında olmak üzere katıldığı iki soruşturmaya ve kendisi ile yapılan dört röportaja yer verilmiştir. Bundaki amaç, bu soruşturma ve röportajların onun eleştirmen kimliği konusunda bilgi vermek açısından yararlı olacağıdır. Soruşturma ve röportajların sıralamasında da makalelerde olduğu gibi tarihler göz önünde bulundurulmuştur.

Bu kitabın hazırlanmasında emeği geçenlere, başta kitabın yayımlanmasına izin veren Tatyana Moran olmak üzere elimdeki makalelerin kitap hâline gelmesi konusundaki yardımları için Nihat Tuna'ya, Berna Moran'ın "Ben Türk Romanı Adamı Değilim" başlıklı röportajından beni haberdar eden ve bu röportajı bana ulaştıran Abdullah Uçman'a, Türkçe makalelerdeki İngilizce kısımların Türkçe'ye çevirisini yapan Zeycan Sarıhacıoğlu'na, ayrıca Ebru Aykut Türker ile Doğan Yaşat'a ve her zamanki gibi benden desteğini esirgemeyen sevgili Hami Çağdaş'a teşekkür ederim.

SEVAL ŞAHİN GÜMÜŞ